

Veliko srce v delti Gangesa

Dela ni, število prebivalcev narašča – Daka velja za najbolj gosto naseljeno mesto na svetu – Večina trgovanja poteka tako kot tudi vse drugo na vodi – V narodnem parku Lawachhara živi še okrog 40 gibbonov hoolock

Tekst: **Maja Košuta**

Poplava okusov, dišav in smeha, tekstila, čajevca in rek. Tudi smradu. Poplava poplav, ki so v Bangladešu bolj vsakdanjik kot (izredne) naravne razmere. Poplava teles, potu, garanja, pisanih rikš. Poplava toplih oči, neposrednih dotikov in nič kaj dosti žalosti na podrtih ulicah in vaških poteh. Skoraj raj, iz katerega njegovi prebivalci redno odhajajo s trebuhom za kruhom, saj doma ni dela, število prebivalcev pa ves čas narašča.

Enega izmed njih, ponosnega mladeniča relativno mlade države, sem srečala v baru na letališču v Londonu, kjer se je naš kratki postanek na poti domov zavlekel v dolgo čakanje. Po nekaj rundah v pretežno praznem lokalu nam je z nostalgijo pripovedoval o svoji državi. Le kakšno leto zatem sem z Dejanom že pristala v njenem glavnem mestu, Daki.

Buuuum. Bila sva opozorjena, vendar nobeno opozorilo ne zadošča, ko se znajdeš v najbolj gosto naseljenem mestu na svetu. 23 milijonov prebivalcev, 5000 revnih barakarskih naselij brez osnovne infrastrukture in javnih storitev. Mega mesto, ki ga duši promet, prenatrpanost in onesnaženost. Ni čudno, da se Dake drži nesrečen sloves enega najmanj primernih mest za bivanje.

Večina popotnikov zbeži v mirnejše predele Bangladeša, če jim lahko tako rečemo, saj je gostota prebivalcev drugod po državi še vedno trikrat večja kot v Indiji. Sama sva se odločila, da zadihava v malo boljšem hotelu in naslednje dni izkoristiva ne ravno pogosto ponujeno priložnost, da raziščeva košček sveta brez družbe (drugih) turistov.

Mesto sva tako začela zajemati z veliko žlico. Najprej sva se odpravila naravnost v brbotajoči lonec Sadarghat, mestno пристanišče na obrežju široke črne reke Buriganga. Nekoč glavni vir pitne vode je danes ena izmed najbolj onesnaženih rek na svetu. Vsakodnevno mesto v svojo glavno prometno žilo odvrže na tisoče kubičnih metrov strupenih odpadkov. Za svoje smetišče jo uporabljajo gospodinjstva, tovarne in

Večina trgovanja poteka tako kot tudi vse drugo na vodi. Na fotografiji dostava zelenjave na eno redkih tržnic na kopnem na reki Sandha.

bolnišnice, njen največji onesnaževalec pa je industrija strojenja usnja. Temna sedanost in še temnejša prihodnost reke pa se razen v njeni barvi in tu pa tam v prav posebnem zaudarjanju prav nič ne zrcali v njeni podobi. Na umirajoči reki namreč vrvi od življenja. Najameva enega od številnih lesenih čolnov na vesla, ki stalno vozijo čez reko na drugi breg. S te perspektive je gosti promet na Burigangi še bolj nadrealističen kot z bregov. Tronadstropni trajekti so velikani, plavajoče lesene deske najmanjši člani množice raznovrstnih pisanih plovil. Vmes vse velikosti in oblike ribiških bark, čolnov, podeželskih barkač, kanujev in tovornih ladij. Na njih ljudje, ki nekaj prodajajo, odhajajo na delo ali se vračajo domov, jedo zasluženo skledo riža, se smejiijo, počivajo, spijo. Na bregovih pa otroci, ki si iz zarjavelih kovinskih sodov izdelujejo svoja plovila. Naslednje dni se potikava po Stari Daki. Daljše razdalje premagujeva tako kot dobrih 70 odstotkov vseh udeležencev v prometu, v živobarvnih kolesarskih rikšah. Okrašene so od strehe do koles. S tigri, filmskimi zvezdami in motivi iz narave so poleg večjih površin poslikane tudi registrske tablice, blatniki in krmila. Kadar za dlje časa obtičiva v na videz nerešljivem prometnem zastoju, ni nikoli dolgčas – z očmi se sprehajava po ulični galeriji umetnij, ki tekmujejo med seboj v barvitosti in dramatičnosti prizorov. Poulični umetniki, ki jih najemajo lastniki rikš, so skriti glasniki bangladeške družbe. Obrt tovrstne umetnosti se običajno prenaša iz roda v rod, najraje pa upodablja sanje preprostega delovnega

IZGINJANJE PISANE FLORE IN FAVNE

Bangladeš se ponaša z izredno raznolikostjo živih bitij. A številne med njimi zaradi krčenja gozdov, onesnaževanja pa tudi podnebnih sprememb izgublajo svoje domove. V zadnjem stoletju je izumrlo sedem vrst rastlin in trinajst vrst živali. Seznam ogroženih vrst, ki jim grozi izumrtje, je dolg. Na njem najdemo poleg več kot 300 vrst rastlin in številnih živali tudi bengalskega tigra, azijskega slona, sinjega kita, stepskega orla, vodnega bivola in gibona hoolock. Ta je v Bangladešu kritično ogrožena vrsta, ki ga poleg izgube življenjskega prostora ogrožajo divji lovci – doma ga prodajajo za hrano, v tujini za hišne ljubljence. V Bangladešu najdemo samo še okrog 450 gibonov hoolock. Manjša skupnost te hitre in okretne brezrepe opice živi v narodnem parku Lawachhara, kamor sva jih šla iskat. Odprava kljub dolgotrajnemu raziskovanju in dvema profesionalnima vodnikoma ni uspela.

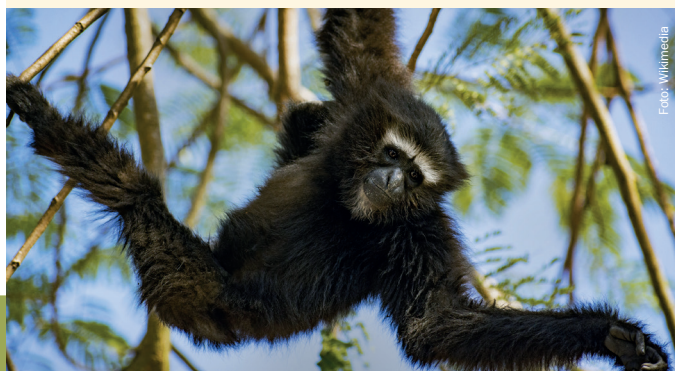

Foto: Wikimedia

Oblačilna industrija v Bangladešu prispeva dobre tri četrtine njihovega izvoza. Pogosto si krojači, šivilje in izdelovalci oblačil uredijo delavnice kar doma.

Bengalca: pred obsežnimi neokrnjenimi gozdovi se vijejo kristalno čiste reke, v bližini je mesto z nebotičniki, ki se dvigajo v nebo, na levi prileti letalo ... Nato mi pogled pritegne še naslikana sanjska hiša in pred njo parkiran športni avto.

V zatrpanem križišču nas pozdravljajo tudi portreti malce zalitih bangladeških igralcev in pop zvezdnikov, nama pojasnjuje najin voznik rikše. Po pločniku se prebija ženska z dih jemajočim pogledom in se skoraj zaleti v domačinko, ki je naučena, da se izogiba vsakršnemu očesnemu kontaktu z nasprotnim spolom.

Potem hodiva in se pustiva vsake toliko povabiti na gosti sladki čaj, v preprostih restavracijah z nekaj plastičnimi mizami naročava najboljši biryani na svetu in na ulicah kramljava z domačini. Navadno je to kdo, ki zna angleško, in nabere se množica radovednežev, ki želijo prevod, da se v pogovor lahko vključijo tudi sami. »Od kod prihajata? Za koga navijata, za Ronalda ali Messija? Lahko potipam vajine lase?« Na ulico nama prinesejo včasih stol, drugič kos lesa, da nama je udobneje.

Otroci se pogumno dotikajo mojih ponošenih majic in hlač in me gledajo naravnost v oči. Potem ko ulična debata poneha, se dolgo poslavljamo z mahanjem in smejanjem. Pogosto pomislim, da doma težko najdem toliko odkritosrčnih nasmehov na enem kupu.

V najinem boljšem hotelu stanuje višji uradnik nekega pomembnega združenja, ki je vaje tujcev in ima za sabo številne konference na različnih koncih sveta. Najbrž iz nostalgije in rahle osamljenosti,

FENOMEN IZSELJEVANJA

Kar 13 milijonov Bangladeševcev živi zunaj svoje države. Izseljevanje zaradi revščine in nezaposlenosti se je začelo že v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, danes Bangladeševci živijo kar v 162 različnih državah. Največ (2,5 milijona) jih živi v Saudovi Arabiji, številni si za novi dom izberejo Anglijo (0,5 milijona). V sosednji Italiji šteje bangladeška skupnost kar 400.000 članov. Stopnja izseljevanja se v zadnjih letih zmanjšuje, vendar mu še kar ni videti konca. V zadnjem desetletju so prebivalci prisiljeni zapuščati svoje domove zaradi posledic naravnih nesreč, kot so cikloni, erozija in poplave. Večina tovrstnih migrantov se seli znotraj države, predvsem v glavno mesto Dako, vendar je pričakovati, da bodo podnebne spremembe v prihodnosti botrovale še večjemu izseljevanju domačinov. Bangladešu namreč zaradi zelo nizke nadmorske višine grozi dvig morske gladine in izguba kar 11 odstotkov kopne površine.

pa tudi iz prijaznega gostoljubja naju kmalu po srečanju povabi na večerni prigrizek v svojo hotelsko sobo, kjer ima urejen bivalni prostor in pisarno.

Ko mu zaupava najin potovalni načrt, vidno zaskrbljen zmajuje z glavo. »Po državi zaradi nemirov ni varno potovati ne z vlakom, ne z avtobusom, ne z ladjo. Obvezno potujta z letalom!« Hitro nama postane jasno, da mu nima smisla razlagati o čarih nizkopračunskega potepanja, ki vključuje počasen transport in s tem obilo možnosti za nova poznanstva. Veva tudi, da sva dobro seznanjena s trenutno situacijo v državi in da je popotnikom potencialno nevarna le provinca Chittagong, kamor pa oblasti turistov tako in tako ne pustijo brez posebnega dovoljenja. Tega pa v času najinega potovanja ni bilo mogoče dobiti. Ko se posloviva, mi v glavi odzvanja ena in ista misel: »Ironija! Dva zelenca, pravkar prispela v Bangladeš, imata bolj realistično sliko stanja države kot njen državljani, celo njen uradnik.«

V naslednjih tednih potujeva z vlaki, avtobusi, motorji, različnimi vrstami rikš, traktorji, vozovi in bizarnimi, doma narejenimi prevoznimi sredstvi, ki jim ne veva imena. V zelenem Srimangalu, čajni

Okraj Barisal je prepleten z rekami in kanali reke Ganges, največje delte na svetu.

Prometni zastoji v Daki so stalnica ne glede na dan v tednu in lahko trajajo tudi po več ur.

Fotografiji: Dejan Košuta

prestolnici Bangladeša, se sprehajava po neskončnih nasadih čajevca, obiskuje vasi domorodskih plemen Adivasi s hišicami iz blata, se zabavava ob vragolijah opic v krošnjah dreves ob cesti in ... pije čaj. Črni čaj, zeleni čaj, mešanice črnega in zelenega čaja, s cimetom, nageljnovimi žbicami, mlekom.

V mirnem obalnem mestecu Kuakata na najjužnejšem delu države naju pričaka neskončno dolga, zapuščena peščena plaža. Netipični tropski morski raj z raje motno kot turkizno modro vodo, morskimi psi in zato z manj kopalnih užitkov naju prepriča s svojo prav posebno atmosfero, kolibo na plaži, kjer strežejo ogromne morske rake, pečene v čilijevem olju, in kičastimi sončnimi zahodi nad Bengalskim zalivom.

Najina zadnja postaja je pristaniško mesto Barisal, kjer se bova vkrcala na enega od peščice preostalih delujočih parnikov za Dako. Ker v vodniku Lonely Planet o Barisalu ne piše skoraj nič, planirava lenoben dan s sprehodom ali dveh po mestu. V pričakovanju epske vožnje me podobe sopihajočega in puhajočega parnika The Rocket, v začetku 20. stoletja najhitrejšega plovila, počasi zibajo v spanec. Nekdo potrka na vrata najine hotelske sobe.

»Good evening Sir, good evening Madame. May I offer ...« Ogromen mož prijaznega obraza nama v izpiljeni britanski angleščini ponuja svoje usluge – če želiva, nama bo razkazal okolico mesta. Slišal je, da sta v mestu dva tujca, on pa je izkušen vodnik. Cena je zelo ugodna, resnih planov nimava, zato ne traja dolgo, da si sežemo v roke.

Naslednje jutro še v trdi temi sedemo v tuk-tuk. Vozimo se mimo manjših naselij, ko se začne delati dan. Nad pokrajino se dvigujejo meglice in razkrivajo veličastne prizore obsežnih riževih polj, belih čapelj in sem pa tja domačina z vedrom vode. Kmalu pridemo do obrežja reke, kjer nas čaka lesen čoln z motorjem in na njem (na improvizirani mizi) bangladeški zajtrk, ki ga skrbno pripravlja čolnar. Čeprav vodiču večkrat poveva najina imena, vztraja pri svojih sir in madame in nato se tudi sama večkrat šaljivo pokličeva tako. S čolnom prevozimo nešteto »vodnih« ulic, od glavnih avenij do tistih najbolj

zakotnih, ki včasih ne peljejo nikamor. Pred nami se odvija vsakdanjik domačinov, ki živijo na vodi, ob vodi in z vodo.

Tržnice imajo stojnice na zasidranih čolnih, ki so polni riža, paradiznika, banan ali kake druge rastline, ki ji ne veva imena. Kupci se na tržnico pripeljejo s svojimi pisanimi plovili in barantajo za nižjo ceno. Ribiči vztrajno čakajo na svoj današnji ulov. Po vodi poteka prevoz ogromnih količin lesa in drugega gradbenega materiala. Ob vodi gradijo čolne in ladje. Otroško igrišče je najbližja voda. Tam se škropijo, skačejo, smeji in nama mahajo v pozdrav.

Zdi se, da sva prispela v samo veliko srce Bangladeša. Najin vodič od pripekajoče vročine, pravkar zaužitega kosila in monotonega brnenja čolna sede zaspi. Dejan mu sledi v popoldanski dremež. Čolnar upočasni in me prosi za cigareto. Sama pa zamaknjeno zrem v daljavo, kakor vedno, ko mi je koža čisto prav. ■

Ribiči iz Kuakate se odpravljajo na lov na indijske vitke čepe, imenovane ilish – iz njih pripravljajo jed, ki jim je tako pomembna kot nam goveja juha.

